

Makroprudenciálny komentár

December 2022

NÁRODNÁ
BANKA
SLOVENSKA
EUROSISTÉM

Zhrnutie

- Vývoj finančného cyklu sa mení. Silné expanzívne tendencie sa postupne zmiernujú. Neistota a inflácia spôsobujú, že trh úverov začal vo viacerých segmentoch spomaľovať. Na druhej strane, trh práce ostáva silný.
- Produkcia nových úverov domácnostiam sa znížila. K spomaleniu úverov prispel aj citeľný nárast úrokových sadzieb na hypotékach. Zároveň sa však poskytuje viac hypoték s rizikovejšími parametrami (DSTI), pričom sú vo väčšej miere poskytované ľuďom s nižším príjmom a vzdelaním. To, naopak, prispieva ku kumulácii rizík.
- Úvery podnikom pokračujú v dynamickom raste, situácia je však rôznorodá naprieč sektormi. Podniky vďaka silnému rastu cien majú zvýšenú potrebu financovať najmä svoju prevádzkovú činnosť aj z externých zdrojov.
- Spomalenie zaznamenal aj trh s nehnuteľnosťami. Oproti prvému polroku ceny nehnuteľností v priemere nerástli, a zvýšila sa aj ponuka inzerovaných nehnuteľností.
- Banky napriek neistým časom dosahujú dobrú ziskovosť a udržiavajú si kapitálovú silu. S touto kapitálovou kondíciou by mali byť schopné zvládnuť aj prípadné šoky v nadchádzajúcom období. Novú výzvu však predstavuje potenciálny nedostatok stabilných zdrojov financovania.

V komentári sa ďalej dozviete:

Aktuálne trendy v bankovom sektore	2
Zmeny cítiť aj na realitnom trhu	3
Expanzívny charakter finančného cyklu sa mení	5
Čo je nové vo svete makroprudenciálnej politiky	6

Proticyklický kapitálový vankúš sa nemení

Zvýšená prítomnosť rizík v podobe vojny na Ukrajine a jej vplyv na ekonomický vývoj v Európe, zrýchlenej inflácie a zvýšenej neistoty ohľadom budúcnosti mení správanie sa súkromného sektora. Kým ešte pred rokom bola ochota k zadlžovaniu sa výrazná, dnes je trh úverov pod vplyvom výrazného nárastu úrokových sadzieb a čiastočne cítiť aj vyššiu mieru neistoty. Nové úvery domácnostiam pribrzdili, rast bytov sa v priemere zastavil a rastúce sadzby postupne okresávajú dopyt po úveroch a ich dostupnosť, zvlášť u domácností. Zmenu správania však vidieť aj pri podnikoch, ktoré majú v dôsledku rastúcich cien ich vstupov zvýšenú potrebu externého financovania, predovšetkým svojej prevádzky. Táto situácia sa premietla do finančného cyklu, kde sa donedávna silnejšie expanzívne tendencie začínajú postupne zmiernovať. Kreditné straty však ostávajú v bankovom sektore aj naďalej nízke.

Viacere indikátory síce naznačujú zmeny vo finančnom cykle, zatiaľ však nemožno hovoriť o plnohodnotnom obrate cyklu, keďže ekonomický vývoj, predovšetkým pracovný trh, ostáva aj naďalej stabilný. Banky sú dostatočne kapitálovo vybavené, aby dokázali zvládnuť aj prípadné straty z existujúcich rizík. Vzhľadom na tieto skutočnosti tak aktuálne nie je potreba zmeny úrovne proticyklického kapitálového vankúša.

Očakávaný vývoj proticyklického kapitálového vankúša v ďalšom štvrtroku

NBS neočakáva potrebu zmeny úrovne proticyklického kapitálového vankúša ani v ďalšom štvrtroku.

Možné ochladzovanie rastových tendencií predpokladala NBS už pri poslednom zvyšovaní vankúša. Nových úverov je síce menej, ale časť z nich je rizikovejšia v dôsledku vyššej zaťaženia splátkami. To naznačuje nezmenený prístup k riziku zo strany slovenských bánk, ktoré zatiaľ nenasledovali trend v iných krajinách EÚ, kde banky sprísnil podmienky úverovania. Zmena finančného cyklu tak nie je dôvodom pre rozpúšťanie proticyklického kapitálového vankúša. Zmiernenie expanzívnych tendencií znamená, že riziká spojené s finančným cyklom sa kumulujú, avšak pomalšie ako tomu bolo v predchádzajúcom období. Podnetom pre rozpustenie proticyklického kapitálového vankúša by bolo zvýšenie strát z úverov nad ich bežnú úroveň.

NBS preto vývoj rizík detailne monitoruje a v prípade hrozby ich pretavenia do strát je pripravená prostredníctvom uvoľnenia vankúša poskytnúť bankám priestor pre vysporiadanie sa s mimoriadnymi kreditnými nákladmi.

Úvery domácnostiam rastú pomalšie

Kumulácia rizík spojených s rastom zadlženosti sa zmiernila. Trend zrýchľovania rastu úverov domácnostiam sa po viac ako dvoch rokoch spomalil. Medziročné ukazovatele sa síce menia len pomaly¹, ale každý ďalší mesiac potvrdzuje zmeny na trhu. Z pohľadu finančnej stability je pribrzdzenie trendov dobrou správou, pretože nadmerný rast posledných rokov zvyšoval riziká spojené so zadlženosťou domácností.

Pri hypotékach citeľne kleslo najmä refinancovanie, mierne však spomalili aj čisto nové hypotéky². Tie v uplynulých rokoch rástli počtom aj objemom. Počet hypoték dosiahol vrchol v druhom štvrtroku 2022 a v treťom štvrtroku sa už poskytlo menej hypoték - či už medzištvrtročne alebo medziročne³. Mediánový objem čisto nových hypoték začal klesať ešte o štvrtrok skôr⁴. V prípade úverov na refinancovanie sú zmeny výraznejšie. Refinancovanie s navýšením v treťom štvrtroku 2022 medziročne pokleslo o viac ako tretinu⁵, refinancovanie bez navýšenia o viac ako polovicu⁶. Prirôdzené, v porovnaní s mimoriadnou jarnou vlnou refinancovania sú poklesy ešte zreteľnejšie.

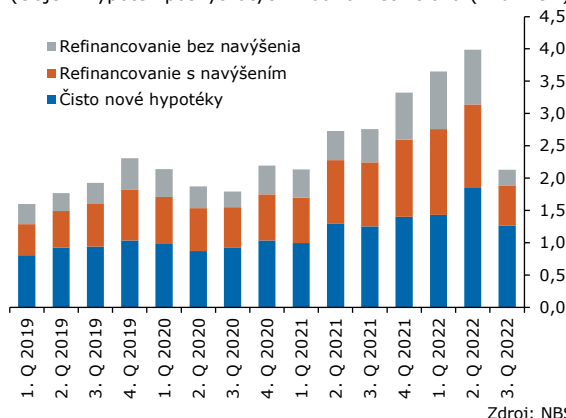
Pod tento vývoj sa podpísali najmä rastúce úrokové sadzby⁷, ktoré viedli k výraznému nárastu splátok v pomere k príjmu a poklesu dopytu. Úrokové sadzby sú už približne na úrovni roka 2015 a v porovnaní s ostatnými krajinami eurozóny patria svojou úrovňou medzi nadpriemerné. To malo vplyv tak na mediánovú výšku čisto nových hypoték, ako aj na znížený dopyt po refinancovaní. Pokles výšky hypoték navyše kontrastuje so zvýšenou infláciou a historicky vysokými cenami nehnuteľností - čiže s potrebou väčších úverov na financovanie vyšších výdavkov.

Pri druhej najväčšej skupine - spotrebiteľských úveroch - je objem nových zmlúv približne stabilný a priemerné úrokové sadzby zatiaľ výraznejšie nevzrástli⁸. Vďaka tomu sa tieto úvery po troch rokoch medziročného úbytku dostali do mierne kladných hodnôt⁹. Za rastom spotrebiteľských úverov možno v prvom rade vidieť infláciu. Nepriamo naň vplyva aj zmena úrokového prostredia, ktoré oslabilo motiváciu ku konsolidovaniu spotrebiteľských úverov do úverov na bývanie.

Podiel zlyhaných úverov sa znížil, avšak čistá miera zlyhania naznačuje možné zhoršovanie. Podiel zlyhaných úverov stále klesá, ale len vďaka tomu, že rastie celkové portfólio úverov¹⁰. Naopak, čistý prítok zlyhaných úverov (teda zmena objemu zlyhaných úverov očistená o účtovné úpravy) po rokoch stability začal veľmi pozvoľne, ale vytrvalo, rásť. Platí to nielen pre úvery na bývanie¹¹, ale v menšej miere aj pre spotrebiteľské úvery¹².

Graf 1 Kým nové hypotéky mierne spomalili, refinancovanie výrazne zaostalo za predchádzajúcim obdobím

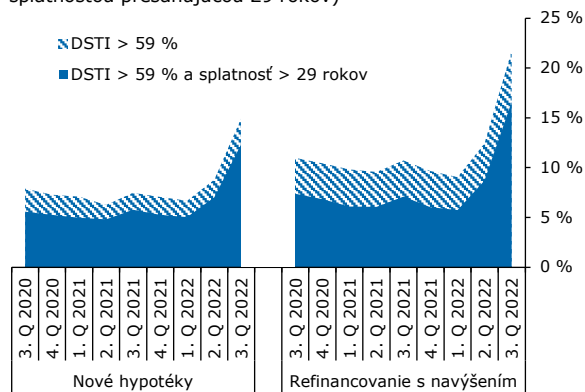
(Objem hypoték poskytnutých v danom štvrtroku (mld. EUR))

Zdroj: NBS

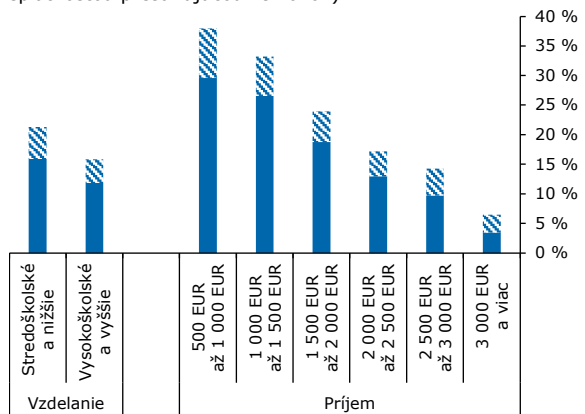
Graf 2 Podiel hypoték s DSTI na úrovni limitu prudko vzrástol...

(Podiel úverov na bývanie s DSTI nad 59 %, resp. aj so splatnosťou presahujúcou 29 rokov)

...a to najmä pri menej bonitných klientoch

(Podiel úverov na bývanie s DSTI nad 59 %, resp. aj so splatnosťou presahujúcou 29 rokov)

Zdroj: NBS

¹ Medziročný rast úverov domácnostiam poklesol z letného maxima 10,9 % na 10,5 % k októbru 2022.

² Celkový objem čisto nových hypoték dosiahol v druhom polroku 2021 hodnotu v priemere vyššiu ako 1,3 mld. € štvrtročne, v treťom štvrtroku 2022 klesol mierne pod túto hodnotu.

³ Kým v druhom polroku 2021 sa v priemere poskytlo 14 tis. čisto nových hypoték za štvrtrok, v druhom štvrtroku 2022 to bolo už vyše 18 tis. V treťom štvrtroku 2022 počet nových hypoték poklesol na 13 tis.

⁴ Najvyššia mediánová hodnota sa po dlhodobom náraste dosiahla v prvom a druhom štvrtroku 2022 (100 tis. €), v treťom štvrtroku sa znížila na 97 tis. €.

⁵ Pokles z 1,1 mld. € v treťom štvrtroku 2021 na 0,6 mld. € v treťom štvrtroku 2022.

⁶ Pokles z 0,6 mld. € v treťom štvrtroku 2021 na 0,2 mld. € v treťom štvrtroku 2022.

⁷ Priemerné úrokové sadzby na všetky hypotéky poskytnuté v októbri dosiahli 2,8 %, pre čisto nové hypotéky vzrástli na úroveň 3,2 %.

⁸ Priemerné úrokové sadzby na spotrebiteľské úvery poskytnuté v októbri 2022 dosiahli 8,3 %.

⁹ Medziročný rast spotrebiteľských úverov sa v septembri 2022 zvýšil na nulu a v októbri dosiahol 0,5 %.

¹⁰ V októbri 2022 sa podiel zlyhaných úverov nachádzal na úrovni 1,2 %.

¹¹ Podiel zlyhaných úverov na bývanie poklesol na historické minimum 1,16 %. Ich čistá miera zlyhania vzrástla z -0,02 % vo februári 2022 na 0,06 % v októbri 2022. Zmena na druhom desatinnom mieste obvyčajne predstavuje volatilitu, v roku 2022 je ale jej trend jasne rastový s tempom +0,01 p. b. mesačne.

¹² V októbri 2022 podiel zlyhaných spotrebiteľských úverov poklesol na 7,3 %, čo je blízko historických miním (7,1 %). Čistá miera zlyhania je na úrovni 1,8 % s náznakmi zmeny smerom nahor.

V dôsledku vyšších splátok sú však nové hypotéky rizikovejšie. Podiel hypoték s DSTI na úrovni regulačného limitu alebo vyššieho od druhého štvrtroka 2022 prudko vzrástol. Týkalo sa to nielen refinancovania s navýšením, ale aj čisto nových hypoték. Aby mohol byť poskytnutý úver čo najvyšší, vysoká hodnota DSTI sa vo väčšine prípadov kombinovala s dlhou splatnosťou (30 rokov, prípadne viac). Skúsenosti z koronakrízy pritom ukazujú, že klienti s vysokou zaťaženosťou splátkami čelia najväčšiemu riziku, že sa dostanú do ťažkostí so splácaním úveru. Úvery s vysokým DSTI sa navyše vo zvýšenej miere poskytovali klientom s nižším príjmom a nižším vzdelaním, čo rizikovosť týchto úverov ešte zvyšuje. Zmeny vo finančnom cykle sa teda zatiaľ nepreniesli do sprísňovania úverových štandardov zo strany bánk, hoci vo viacerých krajinách západnej Európy je už toto sprísnenie pomerne výrazné¹³.

Ceny bytov od leta v priemere nevzrástli

Silne expanzívne správanie, ktoré bolo možné pozorovať v predchádzajúcich rokoch na trhu s nehnuteľnosťami, sa začína postupne meniť. Ceny domov a bytov sú síce v priemere o pätinu vyššie¹⁴ ako bola ich úroveň pred roka, avšak ceny už od leta v priemere nevzrástli¹⁵. Zmena trendov je citelná naprieč krajinami, typmi nehnuteľností a veľkosťami bytov. Zmena je najviac prítomná pri väčších štvor a päť izbových bytoch, ktorých priemerná cena od leta klesla najvýraznejšie. Narastajúce úrokové sadzby, zvýšená neistota domácností v dôsledku silnej inflácie a pretrvávajúceho rastu cien energií, a s tým súvisiaca zvyšujúca sa opatrnosť v dôsledku poklesu reálnych miezd mení správanie sa domácností. Už neprístupujú k rozhodnutiu o kúpe nehnuteľnosti s takou rýchlosťou, ako zvykli pred rokom.

Táto situácia sa odráža aj vo zvyšovaní počtu inzerovaných bytov¹⁶ a v predlžovaní priemerného času inzerovanej nehnuteľnosti. Podobná situácia je aj na trhu novostavieb, pri ktorých sa rast ich cien v posledných mesiacoch zastavil¹⁷. Zároveň sa oproti druhému štvrtroku 2022 zvýšila ich ponuka približne o tretinu. Dostupnosť bývania sa z predpandemických úrovní blízkych historickým maximám významne zhoršila. K oslabeniu kúpyschopnosti nehnuteľností prispeli silne rastúce ceny nehnuteľností, ktoré predbehli nielen rast príjmov domácností, ale v posledných štvrtrokoch kúpyschopnosť nepriaznivo ovplyvnili aj narastajúce úrokové sadzby.

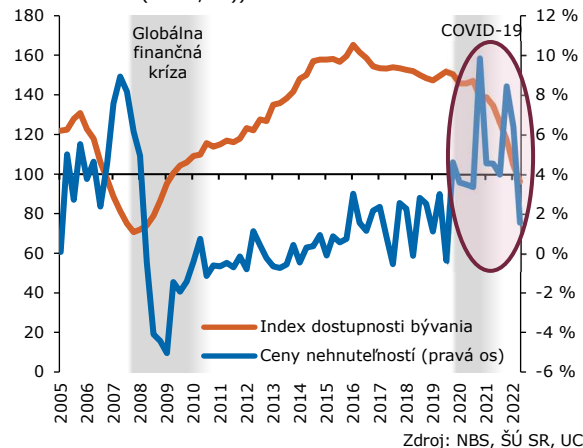

V podnikovom sektore pretrváva významná neistota ohľadom budúceho vývoja

Tržby podnikov ďalej rastú, avšak rastúce náklady vstupov a oslabovanie globálneho dopytu stoja za pomerne výrazným pesimizmom v podnikovom sektore. Rastúca cenová hladina podporuje rast tržieb, ktoré nominálne medziročne vzrástli o viac ako štvrtinu. Tržby rástli aj v reálnom vyjadrení¹⁸, v septembri však mierne spomalili¹⁹. Najviac sa darilo podnikom v priemysle a v odvetví dopravy a skladovania. Na druhej strane, medziročný pokles reálnych tržieb zaznamenali podniky v dodávke energií, obchode a službách. Napriek pomerne priaznivému vývoju tržieb pretrváva v podnikovom sektore pesimizmus ohľadom ďalšieho vývoja. Väčšina predstihových indikátorov je buď blízko hodnôt pozorovaných počas veľkej finančnej krízy, alebo sa nachádzajú na úrovniach naznačujúcich kontrakciu ekonomiky²⁰.

Graf 3 Dostupnosť bývania sa v posledných rokoch v dôsledku silného rastu cien nehnuteľností významne znížila

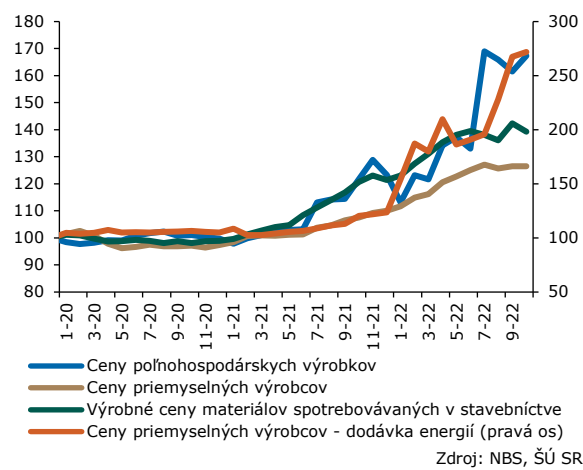
(Vývoj indexu dostupnosti bývania, medzištvrťročný rast cien nehnuteľností (index, %))

Dostupnosť bývania sa z predpandemických úrovní blízkych historickým maximám významne zhoršila. K oslabeniu kúpyschopnosti nehnuteľností prispeli silne rastúce ceny nehnuteľností, ktoré predbehli nielen rast príjmov domácností, ale v posledných štvrtrokoch kúpyschopnosť nepriaznivo ovplyvnili aj narastajúce úrokové sadzby.

Graf 4 Zvyšovanie veľkoobchodných cien sa vo väčšine prípadov zastavilo

(Index veľkoobchodných cien v absolútnom vyjadrení – 100 = úroveň v roku 2019)

¹³ V eurozóne počas tretieho štvrtroka 2022 sprísnila úverové štandardy na hypotéky približne tretina bánk. Na rozdiel od Slovenska výrazne vzrástol aj podiel zamietnutých žiadostí o hypotekárny úver.

¹⁴ Priemerný medziročný rast cien nehnuteľností o 21,9 % v treťom štvrtroku 2022.

¹⁵ Medzištvrťročný rast cien nehnuteľností o 8,5 % a 6,4 % v prvom a druhom štvrtroku 2022, kým v treťom štvrtroku 2022 už ceny nehnuteľností medzištvrťročne vzrástli len o 1,6 %.

¹⁶ Počet bytov v ponuke vzrástol hlavne v posledných troch mesiacoch, keď počet bytov inzerovaných na predaj vzrástol o tretinu.

¹⁷ Ceny bratislavských novostavieb sa ku koncu septembra 2022 medziročne zvýšili o pätinu. V porovnaní s druhým štvrtrokom však ich cena stagnovala.

¹⁸ Rast tržieb v stálych cenách dosiahol k septembru 4 %.

¹⁹ Pokles medziročného rastu o takmer 2 p. b.

²⁰ IES, Ifo, ZEW a PMI.

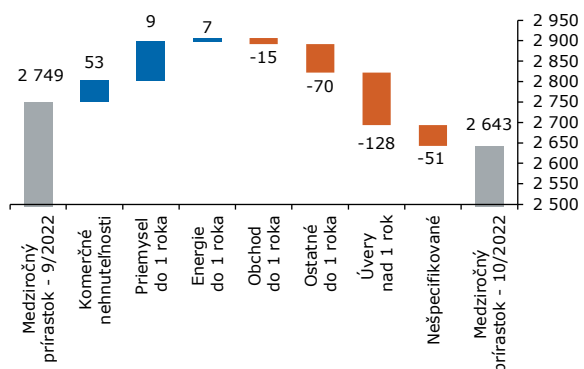
Vývoj veľkoobchodných cien naznačuje možné dosiahnutie ich vrcholu²¹. Dôležitý bude v tomto ohľade vývoj cien energií, ktoré ešte v septembri zaznamenali výrazné zvýšenie. Kým ceny energií dynamicky rastú, nemožno očakávať zásadnú korekciu vo veľkoobchodných cenách ako celku. Napriek naďalej vysokým cenám si podniky v druhom štvrtroku v priemere udržali ziskové marže porovnateľné s predchádzajúcim obdobím²². Podnikom sa tak zatiaľ v priemere darilo prenášať rastúce ceny vstupov do cien výstupov. Zväčšuje sa však rôznorodosť naprieč podnikovým sektorom. Pri podnikoch so zápornou maržou sa prehĺbila strata, kým pri podnikoch s kladnou maržou sa situácia ešte zlepšila. Tieto závery potvrdil aj prieskum²³ zachytávajúci aj vývoj v treťom štvrtroku, kde podniky uviedli popri náraste tržieb aj tlak na svoju ziskovosť²⁴. Podniky potvrdili výrazný rast nákladov na pracovnú silu a na ceny vstupov²⁵.

Úvery naďalej rýchlo rastú, ale v mnohých segmentoch vidíme spomaľovanie.

Medziročný rast podnikových úverov dosiahol k októbru 2022 úroveň 11,5 %²⁶. V kontexte krajín EÚ je však takýto rast pomerne rozšíreným javom²⁷. Silný rast podnikových úverov je spôsobený výrazným rastom cien v ekonomike, čo zvyšuje objem prostriedkov, ktoré potrebujú podniky na financovanie prevádzky. Krátkodobé prevádzkové financovanie je tak hlavným faktorom silného medziročného rastu²⁸. Popri krátkodobých úveroch dynamicky rastú aj úvery v sektore komerčných nehnuteľností. Aj tu mohli úverovú dynamiku potiahnuť rastúce ceny stavebných prác a materiálov²⁹. Na druhej strane na pozadí výraznej neistoty ohľadom ekonomického vývoja došlo k ďalšiemu spomaleniu investičných úverov a úverov so splatnosťou nad jeden rok. Spomalenie však zaznamenalo aj krátkodobé financovanie vo väčšine ekonomických odvetví. Vo výsledku sa tak spomalenie týkalo väčšiny kategórií úverov³⁰. Rast úverov zrýchľoval len v sektore komerčných nehnuteľností a v prípade krátkodobých úverov aj v priemysle a energetike. Navyše bolo toto zrýchlenie pomerne koncentrované vo vybraných veľkých a stredne veľkých podnikoch. Dostupnosť financovania vnímali podniky ako menší problém³¹, avšak ich potreba externého financovania sa v sledovanom období mierne zvýšila. Zároveň podniky potvrdili zhoršenú dostupnosť externého financovania³² a sú menej optimistické ohľadom dostupnosti financovania v nasledujúcom polroku.

Graf 5 Vo väčšine odvetví podnikového sektora úverová aktivita spomaľovala

(Medziročný prírastok objemu podnikových úverov (mil. EUR))

Zdroj: NBS, RBUZ

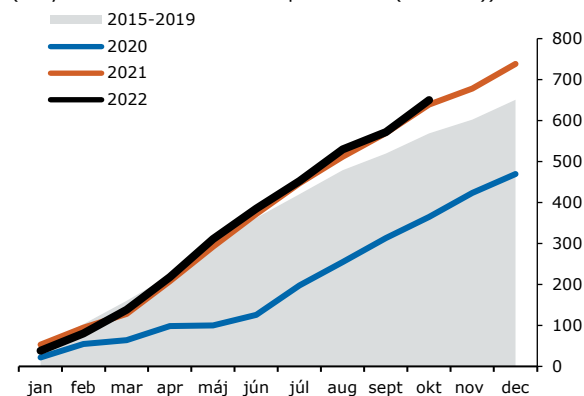

Banky sú dostatočne silné zvládnuť aj prípadné šoky

Bankový sektor má priaznivé predpoklady udržať si kapitálovú silu aj v ďalšom období. Kľúčová z tohto pohľadu je schopnosť bánk tvoriť zisk, ktorá ostáva napriek neistým časom na dobrej úrovni. K októbru 2022 bol čistý zisk bánk po zdanení vo výške 650 mil. €, čo predstavovalo medziročný nárast o 1,7 %. Po rokoch poklesu úrokových marží sa v dôsledku nárastu úrokových sadzieb znížil tlak na úrokové marže a zároveň sa sektoru bánk podarilo udržať aj solídne tempo úverového rastu. Čisté úrokové príjmy tak bankám medziročne vzrástli o 4,7 %³³. Rast úrokových výnosov výrazne predčil rast úrokových nákladov³⁴. Navyše, v dôsledku poskytovaného objemu produkcie, vrátane predaja produktov a služieb tretích strán (investičné a poisťné produkty), sa bankám podarilo zvýšiť aj príjmy

Graf 6 Bankám sa aj v roku 2022 z pohľadu zisku darí

(čistý zisk bankového sektora po zdanení (mil. EUR))

Zdroj: NBS

²¹ Medziročný rast veľkoobchodných cien napriek tomu zostáva vysoký, aj keď v posledných mesiacoch postupne klesá. V prípade stabilizácie veľkoobchodných cien bude ich medziročný rast postupne klesať.

²² V porovnaní s predpandemickým obdobím dokonca mierne vzrástli z 2,7 % na 3,2 %.

²³ Prieskum týkajúci sa prístupu podnikov k financovaniu (SAFE - Survey on the access to finance of enterprises) realizovaný na vzorke 500 podnikov. Prieskum bol realizovaný v mesiacoch september a október 2022 a pokrýva obdobie od apríla do septembra 2022.

²⁴ Polovica podnikov v prieskume uviedla pokles ziskovosti.

²⁵ Nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily a ceny vstupov označila približne polovica podnikov ako najväčší problém, ktorému musí čeliť.

²⁶ Oproti septembru 2022 sa jedná o spomalenie medziročného rastu o 84 b. b.

²⁷ V rámci krajín strednej a východnej Európy je Slovensko na mediáne, t. j. úvery podnikom rástli rýchlejšie v polovici krajín tohto regiónu. V kontexte krajín celej EÚ je Slovensko na siedmom mieste.

²⁸ V posledných dvoch mesiacoch tvorili úvery so splatnosťou do jedného roka takmer polovicu celkového rastu podnikových úverov.

²⁹ Väčšina nárastu úverov išla už existujúcim projektom, čo aj v tomto prípade môže naznačovať rastúcu potrebu dofinancovať či už dokončenie výstavby, alebo manažment už dokončenej budovy.

³⁰ Či už z pohľadu splatnosti, účelu, ekonomického odvetvia alebo veľkosti podniku.

³¹ Skončila piata po regulácii a ťažkostiach s nájdením zákazníkov. 13 % podnikov označilo prístup k financovaniu ako najväčší problém.

³² Podniky vnímajú nižšiu ochotu bánk poskytovať úvery na pozadí zhoršujúceho sa ekonomického výhľadu. Banky rovnako prísnejšie posudzujú aj špecifika jednotlivých odvetví alebo podnikov. Z úverových podmienok podniky najviac vnímali nárast úrokových sadzieb, avšak rástli aj ostatné náklady na financovanie. V menšej miere sa sprísnili aj požiadavky na zabezpečenie.

³³ Medziročný prírastok čistých úrokových príjmov o 63 mil. € v októbri 2022.

³⁴ Medziročný rast úrokových výnosov k októbru 2022 o 120 mil. €, kým úrokové náklady vzrástli o 58 mil. €.

z poplatkov a provízií³⁵. Zvyšujúca sa inflácia a rastúce mzdové nároky však čiastočne ubrali z ich zvýšeného príjmu, v dôsledku čoho narástli bankám aj ich administratívne náklady³⁶. Po uplynulom roku, keď banky neboli nútené výraznejšie tvoriť opravné položky v dôsledku ich naakumulovaných objemov z čias koronakrízy, sa objem tvorby opravných položiek v tomto roku vrátil k ich predkrízovým úrovniam. Objem čistej tvorby opravných položiek k októbru 2022 tak už prevyšil vytvorené úrovne za celý minulý rok³⁷. Istú zmenu však badať v štruktúre tvorby opravných položiek, kde od leta vzrástol podiel opravných položiek na úvery v Stage 2 (úvery s výrazným zvýšením rizika), čo naznačuje zmenený prístup bánk v dôsledku vyššieho vnímaného rizika. Prístup k tvorbe opravných položiek však v rámci bankového sektora ostáva aj naďalej rôznorodý. Napriek výraznému zlepšeniu ziskovosti slovenského bankového sektora v porovnaní s prvým rokom koronakrízy sa ich ziskovosť dlhodobo nachádza pod úrovňou mediánu bánk EÚ, na úrovni prvého kvartilu.

Kapitálová primeranosť bankového sektora sa v porovnaní s letom minulého roka znížila, naďalej sa však nachádza nad svojimi predkrízovými úrovňami. V treťom štvrtroku sa udržala na nezmenenej úrovni 19,2 %³⁸. Naďalej je významným faktorom zmeny vývoj objemu rizikovo-vážených aktív, ktorých nárastom sa kapitálová primeranosť systémovo významných bánk znížila o 0,1 p. b., zatiaľ čo u systémovo menej významných bánk sa v dôsledku poklesu rizikovo-vážených aktív kapitálová primeranosť zvýšila o 0,8 p. b.³⁹. Pri systémovo významných bankách však už zohral významnú úlohu tohtoročný zisk bánk, ktorého časť si banky po splnení podmienok zahrnuli do vlastných zdrojov. Dobrou správou je, že kapitál bánk sa nachádza dostatočne nad úrovňou regulačných kapitálových požiadaviek a jeho využiteľnosť neobmedzuje ani ukazovateľ finančnej páky a ani priebežná požiadavka na vlastné zdroje a oprávnené záväzky (MREL).

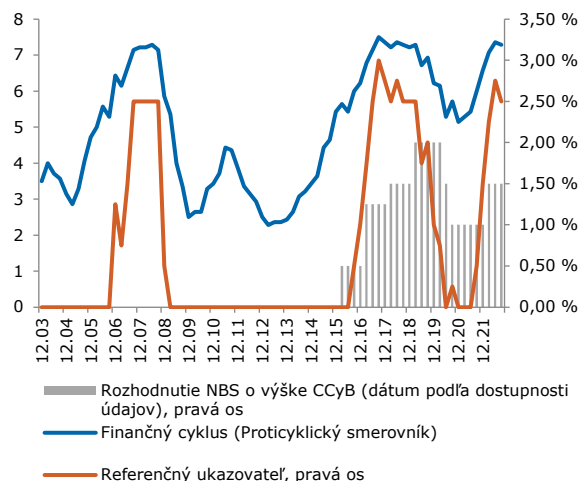
Expanzívne trendy vo finančnom sektore sa začínajú zmiernovať

Po roku a pol intenzívneho expanzívneho rastu vo finančnom sektore pribúdajú signály o zmene trendu finančného cyklu. Väčšina⁴⁰ sledovaných indikátorov hodnotiacich fázu finančného cyklu sa stále nachádza na alebo blízko pod úrovňou svojich historických hodnôt. Vo viacerých oblastiach je však možné pozorovať postupné uvoľnenie. Okrem zmiernenia tempa rastu úverov domácnostiam a cien nehnuteľností sa zastavil pokles ukazovateľov rizikovej averzie bánk, keďže podiely zlyhaných úverov prestali klesať. Rovnako ekonomický sentiment sa vplyvom udalostí od februára tohto roka výrazne ochladil. Jediná oblasť, kde došlo v treťom štvrtroku 2022 k zvýšeniu, je úverovanie podnikov. Výhľad ďalšieho predpokladaného vývoja naznačuje, že ochladzovanie vo finančnom sektore by malo ďalej pokračovať. Bude naňho vplyvať najmä zmiernujúci sa úverový rast a zmiernovanie tlakov na trhu nehnuteľností v kontexte rastúcich úrokových sadzieb. Riziká spojené s vývojom cyklu by sa tak už v úverovom portfóliu bánk mali kumulovať pomalšie, ako tomu bolo v poslednom období.

Na druhej strane, v dôsledku vyšších úrokových sadzieb sa niektoré úvery poskytujú pri vyššej zaťaženosti splátkami, v prípade hypoték ide najmä o menej bonitných klientov. To, naopak, ku kumulácii rizík prispieva.

Graf 7 Vývoj vo finančnom sektore je pravdepodobne vo fáze zmeny

(kompozitný index, %)

Zdroj: NBS

³⁵ Medziročný rast čistých príjmov bankového sektora z poplatkov a provízií o 10,3 % (58 mil. €) v októbri 2022.

³⁶ V októbri 2022 administratívne náklady medziročne vzrástli o 3 % (28 mil. €).

³⁷ Kým banky v roku 2021 vytvorili opravné položky v objeme 125 mil. €, k októbru 2022 bola čistá tvorba opravných položiek na úrovni 147 mil. €.

³⁸ V posledných dvoch rokoch pred nástupom koronakrízy sa pohybovala v rozmedzí 18 % až 18,5 %.

³⁹ Pokles kapitálovej primeranosti v treťom štvrtroku 2022 u systémovo významných bánk na 18,4 % a nárast kapitálovej primeranosti u systémovo menej významných bánk na 22,3 %.

⁴⁰ 10 zo 14 sledovaných indikátorov v rámci súhrnného kompozitného indikátora finančného cyklu sa v treťom štvrtroku 2022 nachádzalo v najvyššom alebo druhom najvyššom stupni indikujúcom expanzívny charakter finančného cyklu.

Predstavujú digitálne meny riziko pre finančnú stabilitu?

Túto otázku skúmali autori štúdie amerického FED-u⁴¹. Objem digitálnych aktív sa v posledných rokoch výrazne zvýšil, napriek vysokej volatilitě ich hodnoty. Podľa autorov FED-u aj pri krehkej stabilite digitálnych aktív mali šoky na trhoch digitálnych aktív iba obmedzené vplyvy na tradičný finančný systém. Mechanizmus digitálnych aktív v súčasnosti totiž neposkytuje významné služby mimo svojho prostredia a vykazuje iba obmedzené prepojenie s tradičným finančným systémom. Štúdia však načrtáva možné riziká pre finančnú stabilitu v prípade, že sa v budúcnosti svet digitálnych aktív viac prepojí s tradičným finančným systémom. Vtedy by sa zvýšilo riziko možných turbulentných prelievaní medzi významnými digitálnymi menami (tzv. run risk in stable coins) s možnosťou zvýšenia stádovitých výpredajov (tzv. firesales), a s tým súvisiacimi možnými výraznými zmenami v cenách kryptoaktív, ako aj prehĺbenie problémov súvisiacich s tzv. DeFi platformami⁴², ktoré zvyčajne fungujú bez obmedzení na koncentráciu aktív. Ďalšie problémy môžu vzniknúť v dôsledku absentujúcej regulácie tohto typu aktív.

Ako európske banky upravujú svoju dividendovú politiku

Téma sa vo svojej štúdií venoval MMF⁴³. Na panelových dátach na vzorke kótovaných a nekótovaných európskych bánk analýza dospela k záveru, že už minimálne jeden a pol dekády pred pandémiou európske banky vyplácali dividendy v súlade s ekonomickou teóriou. Teda, že ziskovejšie a kapitálovo silnejšie banky vyplácali väčšiu časť zo svojich ziskov svojim akcionárom, v porovnaní s inými bankami. Jednalo sa zväčša o väčšie banky s vyššou úrovňou ochrany akcionárskych práv. Nepreukázalo sa však, že by banky upravovali svoju dividendovú politiku na základe očakávaní o ekonomickom vývoji, svojej očakávanej ziskovosti alebo podľa úrovne neistoty ohľadom ďalšieho vývoja. Na základe kontrafaktuálnej simulácie bolo vyhodnotené, že banky by zrejme počas pandémie COVID-19 v roku 2020 znížili mieru vyplácania dividend, avšak iba v pomerne obmedzenej miere. Prijaté regulačné odporúčania tak zohrali významnú úlohu pri zachovaní úrovne kapitálu v bankovom sektore v čase zvýšenej neistoty počas pandémie, v dôsledku čoho sa zvýšila absorpčná schopnosť bánk uniesť potenciálne straty.

Ako banky riadia svoju likviditu v prostredí tearingu⁴⁴?

Autori štúdie ECB⁴⁵ skúmali, ako sa zmenila stratégia bánk po spustení systému dvojstupňového tearingu zo strany ECB v októbri 2019. Nový systém umožnil bankám do určitej úrovne držby rezerv znížiť náklady ich držby. Štúdia ukázala, že banky aktívne využívali túto možnosť, keď zvýšili držbu svojich rezerv v centrálnej banke na úkor zníženia objemu čistých pôžičiek na peňažných trhoch, znížením pôžičiek pridruženým spoločnostiam v rámci svojej bankovej skupiny a znížením držby cenných papierov. Toto správanie sa bánk bolo spoločné naprieč krajinami. Zároveň výsledky štúdie poukázali, že banky uprednostňujú stabilné zloženie portfólia likvidných aktív v čase. Ďalším poznatkom je, že šok do nákladov držby likvidných rezerv na jednom trhu má potenciál sa preniesť aj do iných trhov.

Vplyv menovej politiky na očakávania domácností

Touto témou sa zaoberali autori štúdie, ktorú publikoval americký FED⁴⁶. Výsledky štúdie potvrdili známy vplyv menovej politiky na očakávania domácností. Kľúčovým však je fakt, či domácnosť vlastní nehnuteľnosť. Majitelia nehnuteľností zvyčajne revidujú svoje krátkodobé inflačné očakávania (na 3 roky dopredu) a miernia svoj optimizmus ohľadom očakávaného vývoja na trhu práce v dôsledku nárastu úrokových sadzieb, kým ich dlhodobé očakávania sa nemenia. Zatiaľ čo domácnosti, ktoré si iba prenajímajú nehnuteľnosť, svoje očakávania v dôsledku zmien menovej politiky upravujú iba v menšej miere. Tento rozdiel autori vysvetľujú tým, že zmena úrokových sadzieb má priamy vplyv na financie domácností splácajúcich nehnuteľnosť, v dôsledku ich každomesačnej splátky hypoték. Z tohto dôvodu majú tieto domácnosti vyššiu motiváciu sledovať správy a informácie o zmene úrokových sadzieb, aby v prípade potreby vedeli refinancovať svoje záväzky pri nižšej úrokovej sadzbe. Efektivitu menovej politiky tak ovplyvňuje aj miera vlastníctva nehnuteľností v ekonomike.

Makroprudenciálny komentár - december 2022 bol prerokovaný v Bankovej rade NBS dňa 19. 12. 2022. Publikácia neprešla jazykovou úpravou. Šírenie je povolené bez predchádzajúceho súhlasu, avšak s uvedením zdroja.

⁴¹ Azar, P. D., Baughman, G., Carapella, F., Gerszten, J., Lubis, A., Perez-Sangimino, J.P., Rappoport, D. E., Scotti, Ch., Swem, N., Vardoulakis, A., Werman, A., (2022), The Financial Stability Implications of Digital Assets, FED-2022-058, júl 2022

⁴² Decentralizované finančné programy operujúce na báze blockchainov s otvoreným prístupom.

⁴³ Belloni, M., Grodzicki, M., Jarmuzek, M., (2022), Why European Banks Adjust their Dividend Payouts?, IMF/WP/22/194, september 2022

⁴⁴ Dvojstupňový systém úročenia povinných minimálnych rezerv, zavedený ECB, ktorý vyňal časť držby prebytočnej likvidity úverových inštitúcií (t. j. držby minimálnych rezerv nad rámec povinných minimálnych rezerv) od zápornej úrokovej sadzby platnej pre jednodňové sterilizačné operácie. Cieľom tohto rozhodnutia bolo podporiť bankový prenos menovej politiky.

⁴⁵ Baldo, L., Heider, F., Hoffmann, P., Sigaux, J-D., Vergote, O., (2022), How do banks manage liquidity? Evidence from the ECB's tiering experiment, ECB/2732, september 2022

⁴⁶ Ahn, H. J., Xie, S., Yang, Ch., (2022), Effects of Monetary Policy on Household Expectations: The Role of Homeownership, FED-2022-065, september 2022